

JAVNA USTANOVA **M ♦ U ♦ Z ♦ E ♦ J** BIJELO POLJE
Radnička bb, Bijelo Polje, 84000
E-mail: muzej@bijelopolje.co.me
Tel./faks: +38250 431-579
Šifra djelatnosti: 91.02
PIB: 03119556
Žiro račun: 550 - 17562 - 68 - SOCIJETE GENERALE MONTENEGRO

PROGRAM RADA ZA 2020. GODINU SA FINANSIJSKIM PLANOM

Mart 2020. godine

I UVOD

Na osnovu člana 5 tački 2, 3 7 i 10, članova 6 i 10 Zakona o kulturi ("Službeni list Crne Gore" broj 49/08, 16/11, 40/11 i 38/12); člana 8 stav 1 i člana 9 stav 2 Zakona o muzejskoj djelatnosti ("Službeni list Crne Gore" broj 49/10, 40/11), **propisano je da se državni i lokalni muzeji čiji je osnivač opština, organizuju (osnivaju) kao samostalne ustanove.**

Shodno propisanim zakonskim odredbama, muzejska djelatnost obuhvata: sakupljanje, čuvanje, zaštitu, istraživanje, stručnu i naučnu obradu, dokumentovanje, sistematizaciju u zbirke, prezentaciju muzejskog materijala i muzejskih lokaliteta i nalazišta.

II PROGRAM RADA

Program rada JU Muzej Bijelo Polje za 2020. godinu sadrži pregled aktivnosti u okviru redovnih programskih sadržaja, radi ostvarivanja planiranih poslova i programskih opredjeljenja za tekuću i započetih aktivnosti u prošloj 2019. godini, kao i prethodnih godina.

Pravni osnov za obavljanje pojedinih poslova, kao što su stručno-istraživački rad, izrada muzejske dokumentacije, nabavka i zaštita muzejskih predmeta i dr. proističe iz zakonske regulative i drugih opštih akata Ustanove.

U tom kontekstu, program rada proizilazi iz Zakona o kulturi ("Sl. list Crne Gore", br. 49/08 od 15.08.2008, 16/11 od 22.03.2011, 40/11 od 08.08.2011, 38/12 od 19.07.2012), Zakona o zaštiti kulturnih dobara ("Službeni list Crne Gore" broj 49/10, 40/11, br. 044/17), Zakona o muzejskoj djelatnosti, ("Sl. list Crne Gore", br. 49/2010), Zakona o spomen-obilježjima ("Sl. list CG", br. 40/08), Odluke o osnivanju Javne ustanove Muzej Bijelo Polje ("Sl. list CG-Opštinski propisi", br. 19/2016), Statuta i drugih opštih akata Ustanove.

Shodno navedenom, kao i uputstvu za izradu godišnjeg programa rada, izvještaja o radu i ostvarivanju funkcija lokalne uprave, ovim programom se utvrđuju poslovi i zadaci iz osnovne djelatnosti koji će biti realizovani u 2020. godini, po vrsti, obimu i sadržini usluga kao i kadrovskoj strukturi zaposlenih koji će obavljati planirane poslove.

III POSLOVI I ZADACI USTANOVE

Aktivnosti muzeja često nijesu u dovoljnoj mjeri vidljive i ne iziskuju ogromne finansijske izdatke kao što je slučaj sa aktivnostima nekih drugih organizacija i ustanova. Ipak, one su od presudne važnosti za kulturno-istorijsko nasljeđe jedne sredine, na osnovu kojih se može zaključiti da je muzej mjesto gdje se stvaraju trajne kulturno-istorijske vrijednosti. Iz njih proizilazi i osnovni značaj muzejske djelatnosti izražen kroz zaštitu materijalnih i nematerijalnih dobara i odrednicu da je ta djelatnost od javnog interesa, što je u skladu sa članom 5 konvencije Savjeta Evrope o vrijednostima kulturne baštine za društvo kojim se države članice obavezuju da priznaju javni interes vezan za djelove kulturne baštine u skladu sa njihovim značajem za društvo.

U tom kontekstu, osnovni zadatak JU Muzej Bijelo Polje je zaštita i očuvanje materijalne i nematerijalne kulturne baštine koja je od izuzetne važnosti za kulturni i istorijski identitet, ne samo našeg grada, već i države Crne Gore. Njenim očuvanjem i prezentacijom prenose se temeljne vrijednosti koje su značajne isto toliko koliko i stvaranje novih kulturnih sadržaja i umjetničkih vrijednosti (savremeno kulturno-umjetničko stvaralaštvo), a sve u cilju kvalitetnijeg obavljanja primarne djelatnosti i otvorenosti za javnost.

IV REDOVNA DJELATNOST MUZEJA

Muzejska djelatnost je u službi zaštite kulturnog nasleđa i obuhvata čitav niz stručnih poslova, uz punu primjenu zakonskih propisa, čijom realizacijom se ostvaruju osnovni ciljevi očuvanja kulturnih, civilizacijskih i prirodnih dobara kao i njihovo korišćenje za obrazovne, naučne i kulturne svrhe od šireg društvenog značaja.

U tom smislu, značaj muzejske djelatnosti je u zaštiti materijalnih i nematerijalnih dobara koja čine dio nacionalne i lokalne baštine, iskazane kroz odrednicu da je ona od javnog interesa, što je u skladu sa konvencijom Savjeta Evrope o vrijednostima kulturne baštine. To nameće potrebu da se normativno i faktički obezbijede uslovi da muzejska dobra (materijal, lokaliteti, nalazišta i dokumentacija) budu dostupni najširoj javnosti i zaštićena u skladu sa zakonskim propisima. Ovo se naročito odnosi na muzejski materijal koji ima status kulturnog dobra, jer se u tom slučaju na njega primjenjuje režim zaštite propisan Zakonom o kulturnim dobrima.

Takođe, u cilju popularizacije svoga rada i podizanja kulturnog nivoa grada, Muzej organizuje manifestacije, izložbe, kulturno-umjetničke programe, pozorišne predstave, koncerte, tribine, promocije, prezentacije i sl. Isto tako, Muzej se bavi istraživačkim radom, izdavačkom i bibliotečkom djelatnošću, prosvjetno-pedagoškim radom, a shodno članu 11 Zakona o muzejskoj djelatnosti, redovna djelatnost muzeja obuhvata i aktivnosti prikupljanja, stručne obrade, zaštite, čuvanja, korišćenja i prezentacije muzejskog materijala.

Shodno navedenom, JU Muzej Bijelo Polje ostvaruje funkcionalnu komponentu kroz redovnu djelatnost i programske sadržaje u okviru rada organizacionih jedinica: **1) Odjeljenja muzejskih zbirki; 2) Odjeljenja stručnih poslova; 3) Odjeljenja opštih poslova**

Redovna djelatnost Muzeja obavlja se u skladu sa zakonom i osnivačkim aktom, što podrazumijeva:

- 1) Sprovođenje redovnih kulturnih aktivnosti u okviru kojih posebno mjesto zauzima rad na održavanju i popularizaciji tradicionalnih manifestacija: Bjelopoljsko likovno proljeće, Noć muzeja, Izložba radova učenika osnovnih škola, Internacionalni likovni susreti „Slikari Lazovići“ i Dani evropske kulturne baštine.
- 2) sakupljanje muzejskog materijala putem terenskih istraživanja, otkupom, poklonom, razmjenom i na drugi način, a na osnovu programa sakupljanja koji donosi organ upravljanja, za period od pet godina, koji provjerava porijeklo svakog predmeta;
- 3) sprovođenje preventivne i trajne zaštite muzejskih predmeta i muzejske dokumentacije;
- 4) istraživanja u muzejskoj djelatnosti, koja se vrše radi sakupljanja, valorizacije i prezentacije muzejskog materijala;
- 5) stručnu obradu muzejskog materijala kroz identifikaciju, determinaciju, klasifikaciju i kategorizaciju, analizu i opis, vrednovanje i interpretaciju, stručno istraživanje, dokumentovanje;
- 6) vođenje dokumentacije o muzejskom materijalu;
- 7) privremeno čuvanje muzejskog materijala kojem nije obezbijeđena adekvatna muzejska zaštita u drugom muzeju;
- 8) davanje stručnog mišljenja o privremenom izmiještanju muzejskog materijala koji nema odgovarajuću zaštitu;
- 9) reviziju muzejskog fonda;
- 10) organizovanje stalnih i povremenih izložbi muzejskog materijala;
- 11) obavljanje djelatnosti u oblasti umjetničkih, istorijskih, etnografskih, arheoloških i numizmatičkih muzejskih zbirki.

1. ODJELJENJE MUZEJSKIH ZBIRKI

Odjeljenje muzejskih zbirki obuhvata ukupan fundus Muzeja koji čine zbirke muzejskih predmeta. U tom smislu, zbirka je osnovna forma organizacije predmeta u muzeju preko koje muzej funkcioniše kao cjelovita ustanova.

Prema sadržaju i klasifikaciji muzejskog materijala, Muzej u Bijelom Polju *spada* u kategoriju muzejskih ustanova *kompleksnog tipa*, sa više zbirki u okviru svog djelokruga rada.

1. 1. Muzejske zbirke

Pretežna djelatnost Muzeja ogleda se kroz sistematizovano i hronološko oganizovanje zbirki koje služe, ne samo kao statično izložbeno blago, već su i predmet proučavanja postavljenih na osnovama stručnih i naučnih standarda, o čemu svjedoči period njihovog nastanka, sadržaj i koncepcija.

U tom smislu, JU Muzej Bijelo Polje je, sa svojim zbirdama arheološkom, istorijskom, numizmatičkom, etnografskom i umjetničkom, vodeća baštinska institucija kulture u gradu i organizator značajnih manifestacija, likovnih izložbi i istraživačkih projekata koji svoje zbirke i

izložbeni prostor u potpunosti posvjećuje tako postavljenim ciljevima, čiji je glavni temelj kulturno-istorijska prošlost Bijelog Polja i Crne Gore.

1. 1. 1. Arheološka zbirka

Arheološka zbirka Muzeja u Bijelom Polju osnovana je početkom šezdesetih godina prošlog vijeka, za čije osnivanje je poslužilo 11 predmeta, od kojih je 10 poklonila Uprava rudnika „Brskovo“ iz Mojkovca. Radi se o predmetima i opremi korišćenim u ovom rudniku kojeg su u XIII vijeku osnovali njemački rudari Sasi. Brskovo ima veliki kulturno-istorijski značaj za Crnu Goru, a primjerak srebrnog novca iz kovačnice ovog rudnika sadrži numizmatička zbirka Muzeja.

Danas je arheološka zbirka neuporedivo bogatija i sadržajnije, obogaćena predmetima pribavljenih sa sistematskih arheološkim istraživanjima s kraja šezdesetih i tokom devedesetih godina prošlog vijeka, čiji fond hronološki obuhvata razdoblje od neolita do sredine srednjeg vijeka. Isto tako, predmeti su u manjoj mjeri pribavljani putem rekognosciranja terena kao i putem darovanja i otkupom.

Shodno navedenom, u ovoj godini planiramo da znatno osvježimo i promijenimo dosadašnju arheološku postavku Muzeja koja će biti obogaćena predmetima pronađenih na arheološkim lokalitetima kao što su: “Samograd”, “Trnje”- Bijedići”, “Crkvina” i “Brankovina”- Pašića Polje, “Bliškovo”, “Crkvina”- Zaton i dr.

Takođe, u 2020. godini planiramo da, uz pomoć stručnjaka iz Centra za konzervaciju i arheologiju Crne Gore, obiđemo arheološke lokalitete na području naše opštine i na osnovu stručnih nalaza sačinimo izvještaj o stanju tih lokaliteta, sa mjerama njihove zaštite.

Isto tako, planiramo da nastavimo započeta arheološka istraživanja na lokalitetu “Podgajnice” u Zatonu, a riječ je o ranovizantijskoj crkvi iz VI vijeka (vila rustika). U tom cilju, Muzej je, u saradnji sa Centrom za konzervaciju i arheologiju Crne Gore, aplicirao sa projektom arheoloških istraživanja na pomenutom lokalitetu kod Ministarstva kulture Crne Gore, kroz Program zaštite i očuvanja kulturnih dobara za 2020. godinu.

1. 1. 2. Istorijska zbirka

Istorijska zbirka se hronološki nadovezuje na Arheološku i obuhvata period koji se odnosi na drugu polovinu srednjeg vijeka, tursku vojnu i administrativnu dominaciju ovim prostorima, kao i na periode balkanskih, prvog i drugog svjetskog rata.

Istorijska zbirka Muzeja u Bijelom Polju osnovana je 1962.godine, s ciljem da sakuplja, čuva i izlaže predmete značajne za istoriju bjelopoljskog kraja. Prve predmete za ovu zbirku poklonila je Policijska ispostava u Bijelom Polju, koja se sastojala od kolekcije raznovrsnog vatrenog oružja, dok su ostali predmeti nabavljeni otkupom, putem poklona i sakupljanjem na terenu.

U predstojećoj godini, a poslije veoma uspješno osmišljene i realizovane izložbe “Društvo Sloga s početka 20 vijeka”, muzejskog savjetnika-istoričara, Zdravka Minića, Muzej planira da u narednom periodu pristupi izradi opširne publikacije koja će podrazumijevati iscrpna istraživanja u pribavljanju podataka i informacija o ovom društvu koje je djelovalo na prostorima Crne Gore, Srbije i BiH. U vezi sa tim, treba napomenuti da je društvo „Sloga“ osnovala grupa entuzijasta, njih sedamnaest (17) 1925. godine sa jako plemenitim ciljevima koji su se odnosili na prosvjećivanje članova, razvijanje sloge, druželjublja i ljubavi prema

domovini. Društvo je organizovalo rad u nekoliko sekcija, od kojih su bile naročito zapažene diletantska (dramska) i muzička sekcija. Pored ovih društvo je imalo i biblioteku, sportsku i sekciju škole plesa.

1. 1. 3. Numizmatička zbirka

Numizmatička zbirka postoji od osnivanja Muzeja i sastavni je dio istorijske zbirke. Na samom početku rada Muzeja, od 1957 do 1961. godine, sakupljeni su prvi primjerci metalnog i papirnog novca u raznim apoenima, a u kasnijem periodu obogaćena je sa još blizu 1000 primjeraka raznog kovanog i papirnog novca, tako da zbirka novca danas sadrži oko 1300 novčanih jedinica u raznim apoenima.

Osnovana sa ciljem da pruži doprinos opštoj nacionalnoj kulturi i istoriji, kao i da širi saznanja o društvenim i ekonomskim tokovima na lokalnom i nacionalnom nivou, ova zbirka predstavlja značajan artefakt istorije razvoja, pomoću kojeg se možemo upoznati sa monetarnom cirkulacijom društva u cjelini, kao i njegovom kulturom, društvenim prilikama i državnim uređenjem. Takođe, ona je svjedočanstvo o događajima i promjenama koje su se kroz istoriju odigravale na ovim prostorima. Osim ekonomskih osobnosti, Numizmatičku zbirku karakterišu i istorijske, kulturne, heraldičke, muzejske, sociološke, dokumentarne i druge osobnosti.

U toku 2020. godine, Muzej planira da napravi novu stalnu postavku ove zbirke, sa kataloškim listom kojim se muzejskom predmetu dodjeljuje kataloška šifra koja se sastoji od kodne oznake muzeja, odnosno muzejske jedinice, skraćenice muzejske zbirke i inventarskog broja.

1. 1. 4. Etnografska zbirka

Etnografsko bogastvo bjelopoljskog kraja proizilazi iz bogate kulturne tradicije ovog stanovništva koje je različitog nacionalnog sastava. Ovo područje poznato je po njegovanju narodne kulture i umjetnosti, a sastoji se iz bogatog fonda pokretnih dobara narodnog stvaralaštva koji se odnose na običaje, nošnju, folklor i sl. Na toj osnovi formirana je Etnografska zbirka (početkom 60. godina), sa zadatkom da njeguje uspomene na materijalnu i nematerijalnu kulturu lokalnog stanovništva. Primjenom ovih vrijednosti omogućava se zaštita materijalne i nematerijalne kulturne baštine u oblasti vještina vezanih za tradicionalne zanate i umjetnost. Nastanak većine predmeta etnografske zbirke možemo svrstati u vremenski okvir druge polovine 19. i prve polovine 20. vijeka, koji su proizvodi starih zanata: kovačkog, tesarskog, vunovlačarskog, terzijskog, grnčarskog, opančarskog, sahadžijskog i dr.

Programskom 2020. godinom, Muzej planira da u okviru ovog odjeljenja započne veoma značajno istraživanje na temu “Stari zanati Bijelog Polja u duhu novog vremena”.

Imajući u vidu da stari tradicionalni zanati imaju veoma dugu tradiciju u Bijelom Polju, ovim istraživanjem želimo da ih sačuvamo od zaborava i učinimo sve kako bi ih na neki način ponovo oživjeli ili barem očuvali one koji danas postoje. U vezi sa tim, ideja je da obavimo ozbiljna istraživanja na ovu temu i objavimo obimnu publikaciju za koju će nam biti potrebno da obavimo sistematska terenska istraživanja obilazeći porodice u kojima su nastajali ovi zanati

i prikupimo materijal (stare fotografije, predmete, dokumenta i sl.) koji će nam poslužiti za konačnu izradu iste.

Isto tako, Muzej planira da u okviru ove zbirke u 2020. godini organizuje, treću po redu, tradicionalnu manifestaciju „Dani evropske kulturne baštine“.

1. 1. 5. Umjetnička zbirka

Prikupljanje predmeta za formiranje Umjetničke zbirke Muzeja vezuje se za početak rada Muzeja, a osnova za formiranje bile su fotokopije svetaca iz originala Miroslavljevog jevanđelja, stare gravire (studije ruku) slikara Lazovića, portret fotografije poznatih bjelopoljaca, umjetnički radovi lokalnih stvaralaca i bogoslužbene knjige.

Posebnu vrijednost ove zbirke predstavlja kolekcija predložaka studija, crteža i bakroreza poznatih stvaralaca, ikonopisaca Lazovića s kraja 18. do polovine 19. vijeka, porijeklom iz Bijelog Polja, čija je umjetnost bila nadaleko poznata i bila temelj razvoja umjetnosti u Bijelom Polju.

Nastavak slikarske tradicije Bijelog Polja koju su započeli Lazovići, predstavljaju savremeni umjetnički radovi lokalnih stvaralaca koji svojim djelima na originalan način prikazuju detalje iz kulturno-istorijske prošlosti Bijelog Polja, sa slikama radjenim raznim slikarskim tehnikama (ulje, akvarel, tempera, pastel), motivima (mrtva priroda, pejzaž, portret) i na različitim materijalima (platno, papir, kombinovane tehnike).

Na temeljima svojih početaka kao i angažovanjem muzejskih stručnjaka, Umjetnička zbirka danas je znatno uvećana raznim umjetničkim djelima što je rezultiralo organizacijom značajne likovne manifestacije „Bjelopoljsko likovno proljeće“, započete 1994.godine.

Zbog svog značaja za državu Crnu Goru, sve zbirke Muzeja su registrovane kao pokretno kulturno dobro, u periodu od 1962-1964.godine, kod Uprave za zaštitu kulturnih dobara C. Gore

Shodno navedenom, a u cilju unaprjeđivanja savremenog likovnog stvaralaštva i prezentacije kulturnog nasljeđa, Muzej će u okviru ove zbirke u programskoj 2020. godini, na zadovoljstvo građana i šire javnosti, organizovati tradicionalne manifestacije: 27. *Likovni salon – “Bjelopoljsko likovno proljeće”*, 34. *“Likovno stvaralaštvo učenika osnovnih škola” Bijelog Polja* i 2. *Internacionalne Likovne susrete “Slikari Lazovići”*

1. 2. Tradicionalne manifestacije Muzeja

Manifestacije su jedan od značajnijih segmenata kulturne ponude Muzeja u Bijelom Polju. U tom kontekstu, njihova osnovna funkcija je valorizacija i očuvanje bogatog kulturnog nasljeđa našeg grada, ali one su isto tako, prepoznatljiv i efikasan vid promocije lokalne kulture u široj javnosti, što umnogome doprinosi kvalitetu i povećanju kulturnih sadržaja u turističkoj ponudi B. Polja.

Tradicionalne manifestacije u organizaciji JU Muzej Bijelo Polje prepoznatljivije su kako u lokalnim okvirima, tako i u okruženju.

U tom smislu, jedna od prepoznatljivijih manifestacija u organizaciji Muzeja je **Likovni salon – “Bjelopoljsko likovno proljeće”**, zbog koje se Bijelo Polje s pravom može nazvati gradom likovnih umjetnika. “Proljeće” teži ka tokovima savremenih likovnih izraza ravnopravno se noseći sa ostalim kulturnim manifestacijama koje se organizuju u našem gradu, na osnovu kojih se i održava kao manifestacija. Organizuje se od 1994. godine i danas je jedina likovna manifestacija u gradu koja se bavi promocijom lokalnog slikarstva.

JU Muzej Bijelo Polje – Program rada sa finansijskim planom za 2020. godinu

7

Treba naglasiti, da je osnovna vrijednost ove manifestacije, koja svake godine simbolično dolazi sa proljećem, da na njoj izlažu profesori i njihovi đaci, akademski slikari i amateri, kao i slikari porijeklom sa ovih prostora. Treba naglasiti, da je ovom izložbom podstican veliki broj bjelopoljaca da se počne baviti slikarstvom, a bila je i povod mladim i talentovanim slikarima da im slikarstvo bude životni poziv, afirmisanim slikarima da nastave s radom, likovnim pedagogima da unaprijede rad sa djecom i sl.

Posljednje 34 godine, kroz izložbu **“Likovno stvaralaštvo učenika osnovnih škola Bijelog Polja”**, Muzej je nezaobilazna adresa za praćenje rezultata rada nastavnika likovne kulture i najnovijih likovnih ostvarenja talentovanih učenika osnovnih škola Bijelog Polja.

Značaj ove izložbe je u tome, što je to svojevrsna “ulaznica” za “Bjelopoljsko likovno proljeće” i što se slikarski talenat djece otkriva još u ranom uzrastu koje ih podstiče na dalje kreativno izražavanje. Za uspješno sprovođenje ovih aktivnosti neophodna je dobra saradnja Muzeja i likovnih pedagoga u školama koja postoji već duže vrijeme, a prati je veliko interesovanje i entuzijazam nastavnika koji su zainteresovani za dalji likovni razvoj djece.

Pokrenuta prije 13 godina, manifestacija **“Noć muzeja”** je skrenula pažnju na važnost i ulogu muzeja i pokazala da se oni mogu predstaviti na atraktivniji način.

Od 2007. godine, a na predlog Ministarstva kulture Crne Gore, Muzej u Bijelom Polju se prvi put pridružio ovoj evropskoj manifestaciji koja je osmišljena i održana u Berlinu 1997. godine i od velike je kulturne i turističke važnosti za naš grad.

U okviru “Noći muzeja”, evropske zemlje uveliko primjenjuju nov načini predavljanja muzeja publici koji se iskazuje kroz organizaciju raznovrsnih kulturno-umjetničkih sadržaja i programa uživanja i zabave, što je pravi magnet za sve veći broj posjetilaca koji se te večeri zadržavaju u izložbenim prostorijama Muzeja do kasnih večernjih sati.

Pokretanjem **Međunarodnog likovnog salona “Slikari Lazovići”** Muzej je uvažio zahtjeve jednog broja uglednih slikara iz Bijelog Polja, da se u gradu organizuje rad likovnog salona koji je prestankom rada Likovne kolonije „Stari most“ ostao bez ijedne manifestacije ovog tipa.

“Dani evropske kulturne baštine”, obilježavaju se u 50 država potpisnica Evropske konvencije o kulturi, a među njima je i Crna Gora. Bazirana na promociji lokalnih vještina, tradicije, arhitekture i umjetnosti, ova manifestacija predavlja zajedničko kulturno nasljeđe

evropskih zemalja koja je pokrenuta 1985. godine u Francuskoj kao zajednička inicijativa Evropske Unije i Savjeta Evrope od 1999. godine. Obilježava se u septembru mjesecu, sa više od 70 000 događaja organizovanih širom Evrope.

Na predlog Ministarstva kulture Crne Gore i bjelopoljski Muzej priključio se 2017. godine obilježavanju ove značajne međunarodne kulturne manifestacije.

JU Muzej Bijelo Polje – Program rada sa finansijskim planom za 2020. godinu

8

Organizovanjem ove manifestacije Muzej pruža punu podršku i pomoć velikom broju slikara sa ovog prostora koji žele da unaprijede svoje slikarsko umijeće kroz druženje i rad sa akademskim slikarima međunarodnog ranga.

U namjeri da Salon opstane i bude tradicionalan, Muzej će i u budućem periodu biti posvećen tom cilju.

Shodno navedenom, treba naglasiti da su sve manifestacije koje organizuje Muzej popularističkog i takmičarskog karaktera, koje iz godine u godinu bilježe sve veći broj učesnika i posjetilaca, i da će se Muzej kao dobar domaćin postarati da glavnim akterima obezbijedi adekvatne nagrade za njihovo umijeće i rad.

1. 3. Prezentacija muzejskog materijala

Javnost i rezultate svoga rada Muzej prezentuje putem stalnih i povremenih izložbi muzejskog materijala. Ovakav vid komunikacije sa publikom i širom javnošću, nije samo zakonska obaveza Muzeja, već je to najuočljiviji dio rada muzeja. U tom kontekstu, izložbene aktivnosti Muzeja će se obavljati kao prethodnih godina i biće fokusirane na priređivanje stalnih i povremenih, tematskih, pokretnih, studijskih i raznih gostujućih izložbi. To je ujedno prilika da se prikažu nova dostignuća na polju muzejske djelatnosti, što predstavlja dodatni motiv dolaska posjetioca u Muzej.

Isto tako, Muzej će kroz lokalnu, nacionalnu i međunarodnu razmjenu organizovati izložbe drugih muzeja i ustanova i priređivati svoje izložbe u drugim sredinama.

U cilju efikasnije realizacije izložbi ovakvog tipa, neophodno je stvoriti potrebne uslove koji podrazumijevaju sljedeće aspekte izlaganja: raspored i organizaciju izložbenog prostora, ponudu raznovrsnog informativnog materijala (katalozi, pozivnice, plakati, audio-vizuelne medije i sl.), doprema i prevoz izložbenog materijala, doček i smještaj gostiju i sl.

1. 3. 1. Stalna postavka

Stalna postavka je primarna funkcija, ne samo našeg muzeja već i muzeja uopšte. Koncipirana od predmeta iz muzejskih zbirki, predstavlja osnovni i zakonski oblik muzejskog izlaganja. Takođe, ona prezentuje publici bogato nasljeđe jedne sredine kao i sve specifičnosti muzeja, njegove najznačajnije i najvrednije predmete, po kojima se muzeji i razlikuju jedan od drugog. Isto tako, njom se oživljava razumijevanje društvene, kulturne i obrazovne uloge Muzeja.

Cijeneći navedeno, aktivnosti našeg Muzeja su okrenute u tom pravcu, a predmeti u stalnoj postavci sređeni su hronološki čime se prikazuje kulturno-istorijski razvoj našeg grada, od najranijih vremena do danas.

Stalna postavka je koncipirana tako da je podložna kvalitativnim izmjenama i dopunama, a sve u cilju bolje komunikacije sa publikom i pridobijanja što većeg broja posjetilaca.

Iz tih razloga, zadatak kustosa je da barem jednom u toku dvije godine redefinišu izložbeni prostor kako bi ga učinili što atraktivnijim i približili ga publici. Takođe, ove godine planiramo da nastavimo sa radom na izmjenama i dopunama koncepcije stalne postavke Muzeja.

JU Muzej Bijelo Polje – Program rada sa finansijskim planom za 2020. godinu

1. 3. 2. Povremene izložbe

9

Povremeno izlaganje muzejskog materijala je vid prezentacije novih sadržaja u radu muzeja sa aktuelnim događajima i temama. Iz tog razloga je propisana zakonska obaveza svakog muzeja da, pored stalnih, organizuju i povremene izložbe muzejskog materijala i izdaju kataloge o organizovanim izložbama, što predstavlja dodatni motiv za dolazak posjetioca u muzej.

U vezi sa tim, Muzej će i ove godine aktivno raditi na organizaciji povremenih izložbi, a tu se, prije svega, misli na gostujuće izložbe pribavljene putem saradnje Muzeja sa srodnim institucijama, organizacijama i pojedincima.

1. 4. Okrugli stolovi, tribine, promocije, radionice, koncerti

Organizovanjem ovakvih aktivnosti Muzej doprinosi kvalitetu javnog života, što se manifestuje kroz povećan broj kulturnih dešavanja u gradu i poboljšan imidž Opštine Bijelo Polje kao vodeće u kulturnom i javnom životu sjevera Crne Gore. Takođe, ovim aktivnostima želimo da se odlazak u muzej ne svodi isključivo samo na kontakt sa stalnom postavkom, već težimo da muzej prikažemo kao ustanovu kulture koja organizuje i stručno-obrazovne tj. žive programe.

U okviru ovih aktivnosti predviđen je nastavak saradnje sa kulturno-obrazovnim institucijama i pojedincima sa kojim Muzej ima tradicionalno dobru saradnju i potpisane ugovore o saradnji.

U tom smislu, vrata Muzeja će i ove kao i prethodnih godina biti otvorena za saradnike iz raznih oblasti kulture, nauke i informacija, bez obzira da li se radi o planiranim ili neplaniranim programskim aktivnostima Muzeja.

1. 5. Nabavka predmeta

Muzej će, u cilju obogaćivanja i valorizovanja muzejskih zbirki, i ove godine za potrebe popunjavanja muzejskih zbirki vršiti sakupljanje muzejskog materijala u skladu sa zakonom. Nabavka predmeta će se vršiti kod pojedinaca, organizacija i drugih subjekata, putem terenskih istraživanja, otkupa, poklona, razmjene i na drugi način, što predstavlja osnovni oblik popunjavanja muzejskih zbirki i obnavljanja muzejskog fonda.

Popularizacija i prezentacija kulturne baštine će se, kao i prethodnih godina, vršiti putem stalne postavke, povremenih izložbi, manifestacija koje organizuje Muzej, izdavanja kataloga i publikacija kao i putem organizovanja okruglih stolova, tribina, predavanja i sl.

1. 6. Istraživački rad

Istraživanje je aktivnost koja prati sve segmente muzejske djelatnosti, počev od sakupljanja muzejskog materijala, pa do njegove prezentacije javnosti. Istraživanja se vrše shodno

zakonima iz oblasti muzejske djelatnosti u cilju sakupljanja, valorizacije i prezentacije muzejske građe.

U tom smislu, Muzej u 2020. godini planira da pokrene arheološka i etnološka istraživanja u saradnji sa Centrom za konzervaciju i arheologiju Crne Gore i Narodnom bibliotekom Bijelog Polje. Radi se o projektima „Ranovizantijska arhitektura Bijelog Polja“ i „Stari zanati u duhu novog vremena“ kojima smo konkurisali kroz Program zaštite i očuvanja kulturnih dobara za 2020. godinu kod Ministarstva kulture Crne Gore.

1. 7. Muzejska, medijska i internet prezentacija

Promocija i odnosi sa javnošću o programskim aktivnostima muzeja putem javnih medija,

JU Muzej Bijelo Polje – Program rada sa finansijskim planom za 2020. godinu

10

ostalnih vidova besplatnog marketinga i aktivna komunikacija putem društvenih mreža Instagram, Facebook, YouTube i sl. predstavljaju nezaobilazan faktor interakcije sa publikom, čemu će Muzej biti posvećen i u 2020. godini.

Pored navedenih vidova povezivanja, Muzej će kao i dosad nastaviti komunikacije sa javnošću i publikom putem organizovanja povremenih i stalnih izložbi i u vezi sa tim objavljivanja vodiča, kataloga, pozivnica, plakata i sl., na šta ga obavezuje Zakon o muzejskoj djelatnosti.

2. ODJELJENJE STRUČNIH POSLOVA

Odjeljenje stručnih poslova obuhvata poslove iz oblasti zaštite muzejskog materijala i muzejske dokumentacije, preventivne zaštite izložbenog prostora i cjelokupnog muzejskog fonda, konzervacije, restauracije, zaštite kulturnih dobara, revizije muzejskog materijala, posjeta muzeju, prosvjetno-pedagoškog rada, izdavačke djelatnosti, saradnje sa srodnim organizacijama i ustanovama, bibliotečke djelatnosti, pisanja projekata i sl.

2. 1. Preventivna zaštita muzejskog prostora i predmeta.

Na osnovu odredbi Zakona o muzejskoj djelatnosti i Zakona o zaštiti kulturnih dobara, Muzej je dužan da vrši redovnu zaštitu muzejskog materijala i muzejske dokumentacije. Naime, Ukazom o proglašenju Zakona o zaštiti kulturnih dobara ("Sl. list Crne Gore", br. 49/10 od 13.08.2010) precizirano je da je Muzej dužan da sprovedi sistematsku zaštitu muzejskih predmeta koja podrazumijeva čuvanje i redovno održavanje kulturnih dobara u državnoj svojini sa kojim raspolaže opština.

U vezi sa navedenim, kada je riječ o zaštiti muzejske građe, mora se uzeti u obzir stanje zgrade u kojoj se čuvaju i izlažu predmeti, što je prvi nivo zaštite zbirki. A, stanje je veoma loše, jer je izložbeni prostor stalne postavke neizdiferenciran i neuslovan sa prisutnom vlagom u zidovima i nedovoljnom zaštitom od prirodnog svjetla. Vještačko osvjetljenje je neadekvatno, a predmeti su izloženi u slobodnom prostoru na neodgovarajućim postamentima, bez graničnika za zaštitu od dodira posjetilaca.

Takođe, zbog nedovoljnog prostora u depou muzeja, koristi se kancelarijski i drugi pomoćni prostor za čuvanje predmeta koji nema dovoljno polica i ormara za adekvatan način pakovanja, sortiranja i odlaganje predmeta. Pored ovoga, mikroklimatski uslovi su nezadovoljavajući, jer u

prostorijama nema: ventilacije, raspršivača vlage, zaštite od UV zračenja, instrumenata za kontinuirano praćenje relativne vlažnosti vazduha, temperature i osvjetljenja.

Shodno navedenom, poštujući zakonske obaveze, *a u cilju zaštite muzejskog fonda*, stručni kadar muzeja će u okviru svojih redovnih godišnjih aktivnosti i u tekućoj 2020. godini vršiti preventivnu zaštitu muzejskog prostora i predmeta. Takođe, u skladu sa finansijskim mogućnostima i uslovima koje pruža objekat u kom se nalazi Muzej, vršiće se i ostale radnje propisane Zakonom, kao što su: obezbjeđivanje optimalnih mikroklimatskih uslova, temperature, relativne vlažnosti vazduha, svjetlosnih uslova, uništavanja štetočina, kontrole pristupa osoblja i korisnika, zaštite od djelovanja štetnih materija i sl. Isto tako, na osnovu prethodno izvršene kontrole, vršiće se odabir i fotografisanje predmeta za konzervaciju, sprovesti redovna kontrola kulturnih dobara, a sve u cilju preventivne zaštite i produžetka života predmeta u Muzeju.

JU Muzej Bijelo Polje – Program rada sa finansijskim planom za 2020. godinu

11

2. 2. Muzejska dokumentacija

Stručna obrada muzejskog materijala je osnov za njegovu valorizaciju, koja podrazumijeva izradu dokumentacije kao glavnog izvora podataka o muzejskom predmetu. Ustvari, to je vođenje stručnog opisivanja predmeta radi njegove identifikacije, utvrđivanja porijekla, valorizacije i prezentacije. Ovakav način rada je propisan i Zakonom o muzejskoj djelatnosti gdje je prepoznat kao osnovni segment muzejskog rada.

Za ove aktivnosti neophodna je pomoć matične muzejske službe i muzejskog informacionog sistema koji su u nadležnosti Narodnog muzeja Crne Gore na Cetinju. Ona podrazumijeva pružanje stručne pomoći, unaprjeđenje stručnog rada, prikupljanje, vođenje i analiziranje muzejske statistike i dokumentacije, edukaciju muzejskog osoblja, organizovanje stručnog i naučnog rada, izradi muzejskog informacionog sistema i sl.

U tom smislu, Muzej će kroz redovne aktivnosti raditi na doobuci stručnog kadra, a kustosi i dokumentaristkinja Muzeja će i u 2020. godini nastaviti sa vođenjem i sređivanjem muzejske dokumentacije, koja se zbog organizacionih i kadrovskih problema Muzeja, od njegovog postojanja do danas, nalazi u dosta lošem stanju.

2. 3. Revizija muzejskog materijala

Uporedo sa vođenjem dokumentacije, Muzej je dužan da vrši reviziju muzejskog materijala, najmanje jednom u pet godina. Ovo je definisano i članom 21 stav 4 Zakona o muzejskoj djelatnosti („Službeni list CG“, broj 49/10) i Pravilnikom o načinu, postupku i rokovima revizije muzejskog materijala („Službeni list CG“, broj 19/11). Navedeni zakoni uređuju ovu oblast, tako što propisuju, periodično, posebne mjere zaštite muzejskog materijala radi obezbjeđenja postojanja i faktičkog stanja muzejskih predmeta kao i stepena dokumentacione obrađenosti istog i sprovođenja mjera zaštite.

S tim u vezi, Muzej je oformio Komisiju za reviziju muzejskog materijala koja je počela sa radom 11. 10. 2019. godine, a pripremni radovi su, zbog obima posla, započeli, još, početkom juna mjeseca iste godine.

Shodno navedenom, Komisija će, zbog obimnosti posla i finansijskih izdataka, i u 2020. godini nastaviti sa radom, a konačan izveštaj (zapisnik) o broju i stanju muzejskih predmeta, nivou

dokumentacione obrade, mjera zaštite i drugih relevantnih nalaza, očekuje se, najdalje, do prve polovine 2020. godine.

2. 4. Prosvjetno-pedagoški rad, posjete Muzeju

Jedan od fokusa rada Muzeja u Bijelom Polju je rad sa publikom i povećanje broja posjetilaca, naročito onih uzrasta osnovne i srednje škole.

Tokom 2019. godine planiran je nastavak saradnje sa školskim i predškolskim ustanovama sa područja naše opštine. Takođe, nastaviće se saradnja sa jednim brojem škola sa juga Crne Gore, kao i saradnja sa Fakultetom za vizuelne umjetnosti iz Bijelog Polja i javnim ustanovama za korisnike sa posebnim potrebama. U okviru takvog rada, planirane su interaktivne koncepcije vođenja kroz stalnu postavku Muzeja koja je prilagođena djeci i mladima, kao i osobama sa posebnim potrebama.

JU Muzej Bijelo Polje – Program rada sa finansijskim planom za 2020. godinu

12

Isto tako, kroz saradnju sa obrazovnim institucijama nastaviće se kontinuirani rad, sa prosvjetnim radnicima, na otkrivanju talenata iz raznih oblasti muzejskih zbirki, kako bi u budućnosti organizovali rad specijalnih radionica iz oblasti istorije, umjetnosti, etnologije i arheologije.

2. 5. Izdavačka djelatnost

Izdavačka djelatnost Muzeja zasnovana je na podsticanju i praćenju naučno-istraživačkog rada u domenu muzeologije, unaprjeđenju svijesti o neophodnosti očuvanja kulturne baštine, popularizovanju odgovarajućih oblasti kulturnog života i sl.

U tom smislu, važnu oblast rada i u 2020. godini predstavljace izdavačka djelatnost Muzeja, koja se ostvaruje kroz redovno publikovanje kataloga izložbi, tekstova, priloga, studija i sl.

Cijeneći rad na ovom polju, Muzej će i u ovoj godini nastaviti rad na prikupljanju arhivskog materijala i istraživanjima na pripremi za izradu monografije Muzeja.

2. 6. Muzejska biblioteka

Rad muzejske biblioteke je usklađen sa organizacijom rada muzeja. Riječ je o stručnoj biblioteci, čiji fond čini literatura iz svih oblasti kojima se Muzej bavi, a to su arheologija, etnologija, istorija, istorija umjetnosti, numizmatika, muzeologija i sl.

Muzejska biblioteka je prije svega namijenjena stručnjacima Muzeja radi njihovo boljeg upoznavanja sa naučnim oblasima kojima se bave, ali je, isto tako, dostupna i ostaloj čitalačkoj publici kao što su studenti, istraživači, saradnici Muzeja, đaci, građani i dr.

U biblioteci se do novih naslova, najčešće, dolazi putem poklona i razmjenom sa drugim muzejima i srodnim instucijama, kao i kupovinom koja je neophodna za njen dalji rad.

U tom smislu, prinovljavanje knjižnog fonda vršice se, i u tekućoj 2020. godini, prema zahtjevima i potrebama korisnika biblioteke i muzejskih stručnjaka, kontinuiranom nabavkom novih naslova knjiga i tekućih periodičnih izdanja.

2. 7. Projektne aktivnosti Muzeja

Značajan finansijski izvor budžeta Muzeja su projektne aktivnosti koje su umnogome garant uspješnosti muzejskog rada i očuvanja neprocjenljivog kulturnog blaga koje se nalazi u Muzeju.

U tom smislu, i ove godine ćemo, sa više ili manje uspjeha, aplicirati na sve državne i međunarodne konkurse koji se tiču muzejske djelatnosti, gdje posebno mjesto zauzima rad na izradi monografije “Slikari Lazovići”, u saradnji sa istoričarem umjetnosti iz Užica Dragišom Milosavljevićem, najboljem poznavacu njegovog rada i djela.

2. 8. Saradnja sa srodnim ustanovama, institucijama, organizacijama i pojedincima

Saradnja sa srodnim ustanovama, institucijama, organizacijama i pojedincima je jedan od prioriteta rada Muzeja, ali i jedan od najvažnijih segmenata pozicioniranja Muzeja u ukupnoj kulturi grada i države. U odnosu na utvrđeni plan rada, ova aktivnost obuhvata saradnju sa srodnim ustanovama i institucijama u zemlji i inostranstvu, školama, ustanovama za korisnike sa posebnim potrebama i sl.

JU Muzej Bijelo Polje – Program rada sa finansijskim planom za 2020. godinu

13

U okviru ovih aktivnosti, a na osnovu potpisanih ugovora o saradnji, planiramo saradnju sa više institucija, ustanova, redakcija stručnih časopisa i pojedinaca iz zemlje i inostranstva. U tom smislu, planiramo nastavak saradnje sa Maticom crnogorskom – ogranak u Bijelom Polju, Ministarstvom kulture Crne Gore, Narodnim muzejom sa Cetinja, Pomorskim muzejom iz Kotora, Muzejima i galerijama Podgorice, Zavičajnim muzejom iz Pljevalja, Zavičajnim muzejom iz Novog Pazara, Kulturnim centrom iz Gornjeg Milanovca, Vajarskom kolonijom iz Danilovgrada; časopisima “Odzivi”, “Mozaik”, “Sjever” i dr.

3. ODJELJENJE OPŠTIH POSLOVA

Odjeljenje opštih poslova obuhvata: administrativne, finansijsko-računovodstvene, informatičke, fizičko-tehničke poslove zaštite objekta Muzeja i muzejskog materijala i poslove održavanja higijene. Svi ovi poslovi su od izuzetne važnosti za funkcionisanje Muzeja

3. 1. Stručni kadar Muzeja

Poslovi iz oblasti muzejske djelatnosti zahtijevaju, najvećim dijelom, angažovanje visokoškolskih kadrova raznih stručnih profila, jer poslove muzejske djelatnosti mogu da vrše samo lica koja imaju odgovarajuću vrstu i stepen stručne spreme i položen stručni ispit za obavljanje muzejske djelatnosti.

U tom kontekstu, JU Muzej Bijelo Polje je prema osnivaču javni Muzej kompleksnog tipa (Zakon o muzejskoj djelatnosti), i može, između ostalih obavljati djelatnost samo, ako ima odgovarajuće stručno osoblje. Takođe, bližim uslovima, propisanim Pravilnikom za obavljanje muzejske djelatnosti predviđeno je da muzej čiji je osnivač opština može da obavlja muzejsku djelatnost, ako ima stručno osoblje, i to najmanje jednog kustosa za svaku različitu muzejsku zbirku. Imajući u vidu, ovako, zakonom propisane odredbe, JU Muzej Bijelo Polje ima 5 (pet) različitih zbirki (Arheološku, Etnografsku, Istorijsku, Numizmatičku, Umjetničku), od kojih za dvije zbirke nema potreban stručni kadar, a to su **Arheološka i Umjetnička**.

Kako je broj i struktura kadrova Muzeja nedovoljan da odgovori zakonskim propisima i projektovanim aktivnostima ustanove kao kompleksnog tipa, Muzej će i u 2020. godini nastojati da pronade (zbog nedostatka kadra iz ovih oblasti na bjelopoljskom tržištu rada) i uposli, po jednog kustosa Umjetničke i Arheološke zbirke kao i konzervatora-restauratora.

3. 2. Fizičko-tehnička zaštita zgrade i održavanje izložbenog prostora muzeja

Zgrada u kojoj se danas nalazi Muzej je kulturno dobro, obzirom da se u njoj nalaze pokretna kulturna dobra arheološka, etnografska, istorijska, umjetnička i numizmatička zbirka, sa preko 5. 000 predmeta, za čiju je zaštitu, po zakonima o muzejskoj djelatnosti i zaštiti kulturnih dobara, zadužen Muzej, a osnovna uloga u obezbjeđivanju uslova njihovog očuvanja pripada državi i lokalnoj upravi. Takođe, izložbeni i smještajni prostor je osnova rada svakog muzeja, pa i našeg.

Stoga je neophodno preduzeti hitne mjere rekonstrukcije zgrade Muzeja, koje podrazumijevaju: sanaciju krova koji zbog dotrajalosti i trulosti drvene konstrukcije prokišnjava, popravku termoenergetskih instalacija, struje, izolaciju zidova od vlage, postavljanje prozora i vrata sa dobrim zaptivanjem i zaštitnim kopcima, izradu fasade, uvođenje sistema ventilacije, ugradnju alarmnih sistema, uređaja za protivpožarnu zaštitu, izmještanje stepeništa, organizovanje prostora za deponovanje predmeta i sl.

JU Muzej Bijelo Polje – Program rada sa finansijskim planom za 2020. godinu

14

Isto tako, realizacijom projekta rekonstrukcije zgrade Muzeja i dogradnje novog objekta u dvorištu Muzeja, riješio bi se nedostatak izložbenog, radnog i kancelarijskog prostora, čime bi se znatno unaprijedili uslovi rada u muzeju i kulturnom životu Bijelog Polja.

Takođe, u cilju poboljšanja kulturne ponude grada kao i očuvanja ambijenta i ljepote koja okružuje sam objekat, treba izgraditi savremenu ljetnju pozornicu na kojoj bi se odvijali razni kulturni sasržaji kao što su: izložbe, pozorišne predstave, projekcije filmova, etnofilmovi, književni susreti, festivali, koncerti, promocije, radionice, zvučne instalacije i sl.

U odnosu na navedene probleme, potrebe i prijedloge, Muzej će i u 2020. godini nastaviti saradnju sa Ministarstvom kulture i lokalnom upravom na realizaciji, već uveliko, započetih aktivnosti za izradu Glavnog projekta (tehničke dokumentacije) i konačne rekonstrukcije i dogradnje zgrade Muzeja.

DINAMIKA IZVRŠENJA POJEDINIH PROGRAMSKIH AKTIVNOSTI

REDNI BROJ	AKTIVNOST	IZVRŠENJE AKTIVNOSTI
1.	ODJELJENJE MUZEJSKIH ZBIRKI	
1. 1.	Muzejske zbirke	Tokom godine
1. 2.	Tradicionalne manifestacije	Tokom godine
	27. Likovni salon – “Bjelopoljsko likovno proljeće”	21. 03. 2020.
	34. “Likovno stvaralaštvo učenika osnovnih škola” Bijelog Polja	18. 05. 2020.
	13. “Noć muzeja”	16. 05. 2020.
	2. Likovna kolonija “Slikari Lazovići”	19. 08. 2020.
	3. Dani evropske kulturne baštine	21-28 09. 2020.

1.3 1.3.1 1.3.2	<i>Prezentacija muzejskog materijala, stalna postavka, povremene izložbe</i>	Tokom godine
1. 4	<i>Okrugli stolovi, tribine, promocije, radionice, festivali, koncerti</i>	Tokom godine
1. 5.	<i>Nabavka predmeta</i>	Tokom godine
1. 6.	<i>Istraživački rad</i>	Tokom godine
1. 7.	<i>Muzejska, medijska i internet prezentacija</i>	Tokom godine
2.	ODJELJENJE STRUČNIH POSLOVA	
2. 1 2. 2	<i>Preventivna zaštita muzejskog prostora i predmeta, muzejska dokumentacija</i>	Tokom godine
2. 3.	<i>Revizija muzejskog materijala</i>	Do 30. 06. 2020.
2.4 2. 6 2. 8 2. 5 2. 7	<i>Prosvjetno-pedagoški rad, posjete Muzeju, Izdavačka djelatnost, muzejska biblioteka, projektne aktivnosti, saradnja sa srod. Ustanov.</i>	Tokom godine
3.	ODJELJENJE OPŠTIH POSLOVA	
3. 1. 3. 2	<i>Stručni kadar Muzeja, Fizičko-tehnička zaštita zgrade i održavanje izložbenog prostora muzeja</i>	Tokom godine

JU MUZEJ BIJELO POLJE

Direktor, Željko Raičević